

Analiza funkcjonowania nowego systemu opłaty eksploatacyjnej

Krzysztof Szamalek*,**

The analysis of the new royalty system. *Prz. Geol.*, 53: 311–319.

Summary. Financing of geological activities has been based, to a certain extent, on exploitation fees (royalties) paid by every subject exploiting natural raw materials. The rate of exploitation fee varies depending of the kind of the raw material. An amendment made in 2001 to the Polish Geological and Mining Law introduced new crucial changes concerning the exploitation fee. The efficiency of the new exploitation fee (since 2001) system is thoroughly analyzed in comparison to the old one. Finally, the role and functions of the royalties system is discussed, as well the necessity of future changes in the Geological and Mining Law.

Key words: exploitation fee, royalties, mineral commodity, geological and mining law, execution of exploitation fee, functions of royalties

Wydobywanie kopalin, tak jak inne rodzaje działalności gospodarczej, prowadzi do ingerencji w środowisku naturalnym. Z tytułu korzystania z zasobów środowiska podmioty gospodarcze wnoszą opłaty za tzw. gospodarcze korzystanie ze środowiska. Opłaty te są formą daniny publicznej. Ich ustanowienie wynika z teoretycznych podstaw ekonomii środowiska, a zwłaszcza pojęcia efektu zewnętrznego, towarzyszącego każdej działalności gospodarczej (Fiedor i in., 2002). Wśród efektów zewnętrznych należy wyróżnić koszty i korzyści zewnętrzne. Koszty zewnętrzne powinny ulegać internalizacji, to znaczy powinny obciążać sprawcę powstania kosztu. Internalizacja kosztu zewnętrznego, towarzyszącego działalności wydobywczej, odbywa się m.in. poprzez uiszczanie opłaty eksploatacyjnej.

Każdy przedsiębiorca eksploatujący w Polsce kopalinę obowiązany jest uiszczać opłatę eksploatacyjną. Opłata ta jest uregulowana przepisami art. 84–87 *Prawa geologicznego i górnictwa* (pgg; Ustawa, 1994). Od 1 stycznia 2002 r. opłatę stanowi iloczyn stawki kwotowej oraz ilości wydobytej kopaliny ze złoża (Rozporządzenie RM, 2001), a nie, jak poprzednio, procent ceny sprzedaży kopaliny.

Opłata stanowi w 40% dochód Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW — subfundusz geologiczno-górnictwa), w 60% zaś dochód gminy, na terenie której prowadzona jest działalność wydobywcza. W przypadku wydobywania kopalin w granicach obszarów morskich RP, opłata w całości stanowi dochód NFOŚiGW. Przedsiębiorca samodzielnie ustala opłatę i wpłaca ją w terminie miesiąca po upływie każdego kwartału oraz przesyła organowi koncesyjnemu i wierzycielom kopię dowodu wpłaty wraz ze szczegółową informacją o opłacie (Rozporządzenie MŚ, 2001). Nowelą pgg z 2001 roku zlikwidowano więc mechanizm polegający na wydawaniu przez organy koncesyjne decyzji o wysokości opłaty. Obowiązek prawidłowego naliczania opłaty spoczywa na przedsiębiorcy.

Organ koncesyjny podejmuje działania kontrolne tylko w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości. Tylko wówczas organ koncesyjny wydaje decyzję ustalającą wysokość opłaty.

W przypadku działalności wydobywczej bez koncesji, starostowie, będący właściwymi organami, ustalają podwyższoną opłatę eksploatacyjną. Jest to potocznie rozumiana kara w wysokości 80-krotności należnej opłaty i jest ustalana stosownymi decyzjami. Wierzycielem opłaty eksploatacyjnej są beneficjenci opłat, czyli gminy i NFOŚiGW (a nie, jak poprzednio, organy koncesyjne). Wierzyciele mają uprawnienia organów podatkowych i mogą udzielać pomocy publicznej w jej spłacie (Ustawa, 1997) albo inicjować postępowania egzekucyjne względem dłużników (Ustawa, 1966).

Zgodnie z *Prawem ochrony środowiska* (poś; Ustawa, 2001) opłaty eksploatacyjne będące przychodem NFOŚiGW, są przeznaczane w równych częściach na finansowanie potrzeb geologii w zakresie poznania budowy geologicznej kraju oraz w zakresie gospodarki zasobami złóż kopalin i wód podziemnych, a także na finansowanie potrzeb górnictwa, służących ograniczeniu negatywnego oddziaływania na środowisko, wynikającego z wydobywania kopalin i likwidacji zakładów górniczych. Natomiast opłata eksploatacyjna należna gminom jest ich dochodem własnym (Ustawa, 2003a).

Obowiązujący do 2001 r. system ustalania opłaty eksploatacyjnej miał wiele mankamentów, które były przedmiotem ożywionej dyskusji w środowisku geologów gospodarczych, zakończonej koncepcją zasadniczej modyfikacji (Jeziński, 1999; Smakowski, 1999 a, b; Szamalek, 1999; Szamalek, 2001; Szamalek & Jędrzejewska, 2000).

Po zmianie ustawy i wydaniu Rozporządzenia Rady Ministrów, ustalającego stawki opłat dla poszczególnych kopalin, od 1 stycznia 2002 r. zaczął obowiązywać zmodyfikowany system opłat za eksploatację kopalin. Od wprowadzenia zmienionego systemu opłat minęły ponad trzy lata. Wydaje się, że po tym czasie należy przeprowadzić ocenę funkcjonowania nowego systemu. W artykule przeanalizowano wysokość ustalonych i wpłaconych opłat eksploatacyjnych w okresie od I kwartału 2002 r. do II kwartału 2004 r. (opłaty za kopalinę, wobec których Minister Środowiska jest organem koncesyjnym), a także wysokość ustalonych i zapłaconych opłat należnych NFOŚiGW od I kwartału 2002 r. do I kwartału 2004 r. (za kopalinę będące w gestii poszczególnych organów koncesyjnych w skali całego kraju).

*Wydział Geologii, Uniwersytet Warszawski, ul. Żwirki i Wigury 93, 02-089 Warszawa; krzysztof.szamalek@poczta.uw.edu.pl

**przewodniczący Rady Geologicznej przy Ministrze Środowiska

Oplaty eksploatacyjne za kopaliny, dla których Minister Środowiska jest organem koncesyjnym

Minister Środowiska jest organem koncesyjnym dla przedsiębiorców eksploatujących kopaliny podstawowe o strategicznym znaczeniu dla państwa oraz dla wszystkich kopalini w granicach obszarów morskich RP. W gestii Ministra Środowiska są zatem m.in. węgiel kamienny i metan pokładów węgla, węgiel brunatny, węglowodory, rudy metali, siarka rodzima, sól kamienna, gips, anhydryt oraz kopaliny lecznicze, solanki i wody termalne zaliczone do kopalini podstawowych.

Wielkość i strukturę opłat eksploatacyjnych przedstawiono w tabeli 1. Dominują w niej opłaty za wydobywanie węgla kamiennego — ponad 46% całkowitej wielkości ustalonych opłat, węgla brunatnego — 22%, rud miedzi — 17% oraz opłaty za eksploatację węglowodorów (gazu ziemnego i ropy naftowej) — 11%. Opłaty za pozostałe

kopaliny są nieznaczne, np. za wydobycie rud cynku i ołowiu oraz soli kamienną niewiele przekraczają 1%. Brak opłat za używanie wód termalnych jest konsekwencją przyjęcia zerowej stawki za tę kopalinę. Jest to podyktowane chęcią promowania tego źródła energii i realizacją zadań polityki ekologicznej państwa, zmierzającej do zwiększenia udziału energii odnawialnej.

Na wysokość przedstawionych w tabeli 1 opłat miała wpływ fizyczna wielkość wydobycia kopalini oraz, w bardzo istotnym stopniu, nowelizacja stawek opłat eksploatacyjnych z dniem 1 stycznia 2004 r. (Rozporządzenie, 2003).

Jednym ze wskaźników skuteczności obowiązujących instrumentów ekonomicznych zarządzania środowiskiem, w tym opłaty eksploatacyjnej, jest procent uiszczania tych opłat przez podmioty górnicze. Problemy z uiszczaniem opłaty miały dotychczas głównie przedsiębiorstwa sektora górnictwa węgla kamiennego oraz uzdrowiska. W 2002 r. sektor górnictwa węgla kamiennego znajdował się w bardzo trudnej sytuacji ekonomicznej i opłatę wpłacały wyłącznie

Tab. 1. Wysokość i struktura opłat eksploatacyjnych za okres od I kwartału 2002 r. do II kwartału 2004 r.

Table 1. The amount and structure of exploitation fees (1st quarter 2002 – 2nd quarter 2004)

Rodzaj kopaliny <i>Type of raw material</i>	Wielkość wymierzonych opłat eksploatacyjnych (tys. zł) <i>Amount of assessed exploitation fee (thousands PLN)</i>				Wielkość zapłaconych opłat eksploatacyjnych (tys. zł) <i>Amount of paid exploitation fee (thousands PLN)</i>		
	Całość <i>Total</i>	%	NFOŚiGW <i>National Fund</i>	Gminy <i>Communities</i>	NFOŚiGW <i>National Fund</i>	Gminy <i>Communities</i>	% realizacji <i>% of execution</i>
Anhydryt <i>Anhydrite</i>	1 496	0,2	598	897	598	897	100
Gaz ziemny pozostały <i>Remaining natural gas</i>	31 594	3,4	12 638	18 957	12 638	18 957	100
Gaz ziemny wysokometanowy <i>High methane content natural gas</i>	20 717	2,2	8 287	12 430	8 287	12 430	100
Gips <i>Gypsum</i>	2 878	0,3	1 151	1 727	1 151	1 727	100
Piaski i żwiry <i>Sands and gravels</i>	93	~0	93	0	93	0	100
Ropa naftowa <i>Crude oil</i>	50 841	5,5	30 933	19 908	30 933	19 908	100
Rudy cynku i ołowiu <i>Lead and zinc ores</i>	10 606	1,2	4 242	6 364	4 242	6 364	100
Rudy miedzi <i>Copper ores</i>	158 114	17,1	63 246	94 869	63 246	94 869	100
Siarka rodzima <i>Native sulphur</i>	2 320	0,3	928	1 392	928	1 392	100
Solanki <i>Brines</i>	19	~0	8	11	8	11	100
Sól kamienna <i>Rock salt</i>	9 941	1,1	3 976	5 964	3 976	5 964	100
Torfy lecznicze <i>Medicinal peat</i>	17	~0	7	10	7	10	100
Węgiel brunatny <i>Brown coal</i>	198 870	21,6	79 548	119 322	79 514	119 270	99,9
Węgiel kamienny <i>Hard coal</i>	426 858	46,3	170 743	256 115	122 872	189 886	73,3
Wody lecznicze <i>Medicinal water</i>	4 173	0,5	1 669	2 504	1 489	2 144	87,1
Wody termalne <i>Thermal water</i>	0	0	0	0	0	0	0
Metan pokładów węgla <i>Coal bed methane</i>	2 979	0,3	1 192	1 787	1 052	1 582	88,4
Gaz ziemny towarzyszący <i>Associated natural gas</i>	223	~0	166	57	166	57	100
Kopaliny skalne towarzyszące <i>Associated raw material</i>	469	0,1	188	281	188	281	100
Razem <i>Total</i>	922 208	100	379 613	542 595	331 388	475 749	87,5

kopalnie wyodrębnione i samodzielne, a także Jastrzębska Spółka Węglowa SA oraz Katowicki Holding Węglowy SA. Wskutek rozpoczęcia reformy górnictwa węgla kamiennego (Ustawa, 1998) w lutym 2003 r. powstała Kompania Węglowa SA, która przejęła kopalnie 5 spółek węglowych. Spółka, począwszy od I kwartału 2003 r., w całości reguluje bieżące opłaty eksploatacyjne.

W latach 2002–2003 duże problemy ekonomiczne oraz trudności w zapłacie opłaty eksploatacyjnej miały te uzdrowiska, które nie produkowały i nie sprzedawały wody w butelkach. Przed rokiem 2002 opłata eksploatacyjna naliczana była tylko od wody leczniczej, którą wprowadzano do obiegu handlowego (butelkowana). System ten wprowadził nie powodował obciążenia finansowych dla uzdrowisk eksploatujących wody do celów leczniczych, ale miał tę wadę, że o opłacie, a dokładniej jej pobieraniu (przy butelkowaniu) lub nie pobieraniu (za zużywanie wody do zabiegów) decydowało przeznaczenie kopaliny. A przecież opłata

eksploatacyjna jest daniną publiczną, będącą rekompensatą za wydobytą kopalinę, niezależnie od jej późniejszego przeznaczenia (Szamałek, 2001).

Sytuacja uzdrowisk uległa poprawie po obniżeniu stawek opłat eksploatacyjnych w następstwie nowelizacji Rozporządzenia RM ustalającego stawki opłat (weszła w życie 1 stycznia 2004 r.). Na wniosek Ministra Zdrowia Rada Ministrów zmniejszyła o 50% dotychczasowe wielkości opłat za wody lecznicze.

W latach 2002–2003 większość przedsiębiorców wpłacała opłaty eksploatacyjne należne NFOŚiGW w terminie (tab. 2), wyjątek stanowiły kopalnie węgla kamiennego (węgiel kamienny i metan pokładów węgla) oraz uzdrowiska. Jednak od 2003 roku w tych ostatnich rodzajach górnictwa zaszła znacząca poprawa. W skali wszystkich kopalni, dla których Minister Środowiska jest organem koncesyjnym, w I półroczu 2004 r. opłata eksploatacyjna została uregulowana w 99,9% (tab. 2).

Tab. 2. Opłata eksploatacyjna wpłacona NFOŚiGW

Table 2. Exploitation fee paid to National Found of Environmental Protection

Rodzaj kopaliny <i>Type of raw material</i>	2002 r.		2003 r.		I półrocze 2004 r.	
	Kwota wpłacona (tys. zł) <i>Paid amount (thousands PLN)</i>	Procent należnej opłaty <i>% of due fees</i>	Kwota wpłacona (tys. zł) <i>Paid amount (thousands PLN)</i>	Procent należnej opłaty <i>% of due fees</i>	Kwota wpłacona (tys. zł) <i>Paid amount (thousands PLN)</i>	Procent należnej opłaty <i>% of due fees</i>
Anhydryt <i>Anhydrite</i>	239	100	237	100	122	100
Gaz ziemny pozostały <i>Remaining natural gas</i>	4 916	100	4 949	100	2 773	100
Gaz ziemny wysokometanowy <i>High methane content natural gas</i>	3 149	100	3 172	100	1 966	100
Gips <i>Gypsum</i>	444	100	434	100	273	100
Piaski i żwiry <i>Sands and gravels</i>	93	100	–	–	–	–
Ropa naftowa <i>Crude oil</i>	11 392	100	11 737	100	7 804	100
Rudy cynku i ołowiu <i>Lead and zinc ores</i>	1 701	100	1 684	100	857	100
Rudy miedzi <i>Copper ores</i>	24 863	100	24 591	100	13 792	100
Siarka rodzima <i>Native sulphur</i>	365	100	365	100	198	100
Solanki <i>Brines</i>	4	100	3	100	1	100
Sól kamienna <i>Rock salt</i>	1 607	100	1 496	100	873	100
Torfy lecznicze <i>Medicinal peat</i>	3	100	3	99,4	1	100
Węgiel brunatny <i>Brown coal</i>	30 505	99,9	31 905	99,9	17 104	99,9
Węgiel kamienny <i>Hard coal</i>	25 407	36,5	64 002	94,5	33 463	100
Wody lecznicze <i>Medicinal water</i>	624	83,5	671	92,6	194	98,5
Metan pokładów węgla <i>Coal bed methane</i>	303	70,1	461	97,6	288	100
Gaz ziemny towarzyszący <i>Associated natural gas</i>	59	100	66	100	41	100
Kopaliny skalne towarzyszące <i>Associated raw material</i>	79	100	77	100	32	100
Razem <i>Total</i>	105 753	70,4	145 853	97,5	79 782	99,9

Podobnie, jak w przypadku NFOŚiGW, w latach 2002–2003 z opłatą należną gminom zalegały kopalnie węgla kamiennego oraz uzdrowiska (tab. 3). W 2002 r. kopalnie węgla kamiennego wpłaciły 42% całości opłat należnych gminom i pod względem procentowego udziału w całości ustalonej opłaty, była to spłata większa niż dla NFOŚiGW. Natomiast w następnych okresach procent realizacji opłaty dla NFOŚiGW i gmin był taki sam. W przypadku uzdrowisk procent wpłat dla gmin był mniejszy niż dla NFOŚiGW i wynosił 82% w 2002 r., 86% w 2003 r. i 98% w I półroczu 2004 r. Biorąc pod uwagę opłatę eksploatacyjną za wydobywanie wszystkich kopalin w I półroczu 2004 r., procentowo opłata należna gminom została uregulowana tak samo jak opłata dla NFOŚiGW, czyli w wysokości 99,9%.

Gminy o najwyższych w Polsce dochodach z opłat eksploatacyjnych. W analizowanym okresie 10 kwartałów 30 gmin w Polsce otrzymało opłatę eksploatacyjną

powyżej 5 mln zł, co razem wyniosło 425 mln zł, stanowiąc aż 78% wszystkich opłat należnych gminom. Najwyższą opłatę w Polsce otrzymuje gmina Kleszczów, na terenie której KWB *Belchatów* SA wydobywa węgiel brunatny, następnie są gmina Polkowice oraz miasto Katowice, w którym wydobywany jest węgiel kamienny oraz metan pokładów węgla (tab. 4). Udział opłat otrzymywanych przez wspomniane wyżej 3 gminy, w stosunku do opłat należnych wszystkim gminom, wynosi 30%.

Wpływy z opłat eksploatacyjnych stanowią dla gmin swoistą rekompensatę za uciążliwość związane z istnieniem przemysłu wydobywczego (funkcja kompensacyjna — Szamałek, 2002). Stanowią one dochód gminy i mogą być przeznaczane na dowolne cele. Natomiast NFOŚiGW środki te może przeznaczać tylko na potrzeby geologii i górnictwa. System opłat jest mechanizmem, który powinien mobilizować władze gminne do wyrażania zgody na prowadzenie uciążliwej dla środowiska działalności górniczej — ale kompensowanej opłatami eksploatacyjnymi i

Tab. 3. Opłaty eksploatacyjne wpłacone gminom

Table 3. Exploitation fee paid to communities

Rodzaj kopaliny <i>Type of raw material</i>	2002 r.		2003 r.		I półrocze 2004 r.	
	Kwota wpłacona (tys. zł) <i>Paid amount (thousands PLN)</i>	Procent należnej opłaty % of due fees	Kwota wpłacona (tys. zł) <i>Paid amount (thousands PLN)</i>	Procent należnej opłaty % of due fees	Kwota wpłacona (tys. zł) <i>Paid amount (thousands PLN)</i>	Procent należnej opłaty % of due fees
Anhydryt <i>Anhydrite</i>	358	100	356	100	183	100
Gaz ziemny pozostały <i>Remaining natural gas</i>	7 374	100	7 424	100	4 159	100
Gaz ziemny wysokometanowy <i>High methane content natural gas</i>	4 724	100	4 758	100	2 948	100
Gips <i>Gypsum</i>	667	100	651	100	409	100
Ropa naftowa <i>Crude oil</i>	6 801	100	7 595	100	5 512	100
Rudy cynku i ołowiu <i>Lead and zinc ores</i>	2 553	100	2 526	100	1 285	100
Rudy miedzi <i>Copper ores</i>	37 295	100	36 886	100	20 688	100
Siarka rodzima <i>Native sulphur</i>	548	100	548	100	296	100
Solanki <i>Brines</i>	5	100	4	100	2	100
Sól kamienna <i>Rock salt</i>	2 410	100	2 244	100	1 310	100
Torfy lecznicze <i>Medicinal peat</i>	4	100	5	98,9	1	100
Węgiel brunatny <i>Brown coal</i>	45 757	99,9	47 857	99,9	25 656	99,9
Węgiel kamienny <i>Hard coal</i>	43 690	41,9	96 003	94,5	50 193	100
Wody lecznicze <i>Medicinal water</i>	918	81,8	935	86,1	291	98,5
Metan pokładów węgla towarzyszący <i>Associated coal bed methane</i>	458	70,8	691	97,6	433	100
Gaz ziemny towarzyszący <i>Associated natural gas</i>	25	100	19	100	13	100
Kopaliny skalne towarzyszące <i>Associated raw material</i>	118	100	115	100	48	100
Razem <i>Total</i>	153 705	71,6	208 617	97,3	113 427	99,9

Tab. 4. Gminy o najwyższych w Polsce dochodach z opłaty eksploatacyjnej
 Table 4. Communities with the highest income in Poland coming from exploitation fee

Nazwa gminy (rodzaj kopaliny) <i>Name of community (type of raw material)</i>	Opłata ustalona (tys. zł) <i>Due fee (thousands PLN)</i>	Opłata wpłacona (tys. zł) <i>Paid fee (thousands PLN)</i>	Procent zapłaty <i>% of payment</i>
Kleszczów (węgiel brunatny — <i>brown coal</i>)	68 859	68 859	100
Polkowice (rudny miedzi — <i>copper ores</i>)	61 532	61 532	100
Katowice (węgiel kamienny — <i>hard coal</i>)	31 159	31 159	100
Ruda Śląska (węgiel kamienny — <i>hard coal</i>)	23 437	14 061	60,0
Bogatynia (węgiel brunatny — <i>brown coal</i>)	19 094	19 094	100
Gierałtowiec (węgiel kamienny — <i>hard coal</i>)	17 091	10 037	58,7
Lubin (rudny miedzi — <i>copper ores</i>)	16 256	16 256	100
Kleczew (węgiel brunatny — <i>brown coal</i>)	15 193	15 193	100
Jastrzębie-Zdrój (węgiel kamienny — <i>hard coal</i>)	13 532	13 532	100
Dębno Lubuskie (ropa naftowa — <i>crude oil</i>)	12 620	12 620	100

innymi korzyściami, np. podatkiem od nieruchomości. Zgodnie z ustawą pgg zgoda gminy jest jednym z warunków udzielenia koncesji na eksploatację złoża.

Minister Środowiska jako organ ustalający opłatę eksploatacyjną. W aktualnej sytuacji prawnej bardzo ograniczony jest katalog przypadków, w których wydawane są decyzje o wysokości opłaty eksploatacyjnej (jak już wspomniano, zasadą jest, że podmiot górniczy sam nalicza należną opłatę). Decyzje ustalające opłatę eksploatacyjną są wydawane jedynie w przypadku:

- braku wpłaty, wpłaty po upływie terminu, błędu rachunkowego;
- braku nadesłania informacji o wydobyciu kopaliny;
- złożenia informacji nasuwającej zastrzeżenia.

W systemie prawnym przed rokiem 2002 Minister Środowiska wydawał rocznie około 2400 decyzji. Po zmianie przepisów w 2002 r. Minister Środowiska w I instancji ustalił opłatę eksploatacyjną jedynie 218 decyzjami, w tym 178 dotyczyło węgla kamiennego i metanu pokładów węgla. W 2003 r. takich decyzji było już tylko 103, w tym 36 dotyczyło węgla kamiennego i metanu pokładów węgla; a w I półroczu 2004 r. Minister Środowiska wydał 21 decyzji, w tym 14 dotyczyło wód leczniczych. Natomiast w II instancji w 2002 r. Minister Środowiska rozpatrzył 21 wniosków o ponowne rozpatrzenie, w tym 11 dotyczyło węgla kamiennego, w 2003 r. zaś rozpatrzył 2 wnioski. Ponadto w 2002 r. Minister Środowiska rozpatrzył 3 odwołania od decyzji wojewodów ustalających opłaty eksploatacyjne, w 2003 rozpatrzył 11 takich odwołań, w 2004 r. zaś 12 odwołań. Przedstawiona statystyka dowodzi, iż zmiana naliczania opłaty eksploatacyjnej powoduje znacząco mniejsze obciążenia administracyjne organu koncesyjnego, bez naruszenia zasad funkcjonowania systemu.

Należności NFOŚiGW z tytułu opłat eksploatacyjnych I kwartał 2002 r. – I kwartał 2004 r.

Poniżej przedstawiono analizę opłat eksploatacyjnych należnych NFOŚiGW z tytułu wydobycia wszystkich rodzajów kopaliny. Podstawą wyróżnienia jest określenie organu koncesyjnego, który zgodnie z pgg odpowiada za wydobycie określonych kopaliny. Organami koncesyjnymi są Minister Środowiska, Wojewoda i Starosta. Wielkość

wymierzonych opłat oraz ich strukturę przedstawiono w tabeli 5 oraz na rycinach 1–3.

Opłaty eksploatacyjne naliczone przez przedsiębiorców działających na podstawie koncesji Ministra Środowiska wyniosły 341,01 mln zł, z czego 45% (153,24 mln zł) wyniosły opłaty za wydobycie węgla kamiennego, 21% (71,52 mln zł) opłaty za wydobycie węgla brunatnego, a niecałe 17% (56,57 mln zł) opłaty za wydobycie rud miedzi. Wpłaty dokonane w terminie stanowiły nieco ponad 80%. Zaległości wynoszą obecnie tylko 0,1%, co jest rezultatem całkowitego oddłużenia sektora górnictwa węgla kamiennego (Ustawa, 2003b). Według NFOŚiGW, opłaty eksploatacyjne umorzone kopalniom węgla kamiennego za okres od I kwartału 2002 r. do I kwartału 2003 r. wyniosły 44,38 mln zł.

Opłaty eksploatacyjne naliczone przez przedsiębiorców działających na podstawie koncesji wojewodów wyniosły niecałe 64,69 mln zł, z czego 47% (30,32 mln zł) stanowiły opłaty za wydobycie piasków i żwirów, a 18% (11,69 mln zł) opłaty za eksploatację wapieni. Pozostałymi grupami opłat są opłaty za eksploatację bazaltów (4,23 mln zł — 6,5%), dolomitów (4,14 mln zł — 6,4%) oraz surowców ilastych pozostałych (5,7% — 3,71 mln zł), natomiast opłaty za eksploatację melafirów, granitów i margli wyniosły 2,5%. Wpłaty dokonane w terminie stanowiły 71% ustalonych opłat. Zaległości wynoszą 12%. Prezes Zarządu NFOŚiGW wystawił tytuły egzekucyjne na kwotę 450 tys. zł, a urzędy skarbowe wyegzekwowały opłaty w wysokości 264 tys. zł.

Opłaty naliczone przez przedsiębiorców działających na podstawie koncesji starostów wyniosły 4,17 mln zł, z czego 51% (2,10 mln zł) stanowiły opłaty za wydobycie piasków i żwirów, a ponad 47% (1,97 mln zł) opłaty za wydobycie surowców ilastych pozostałych. Wpłaty dokonane w terminie były niskie — niecałe 30%. Zaległości w opłatach wynoszą prawie 60%. Bardzo niekorzystnie przedstawia się regulowanie opłat przez przedsiębiorców eksploatujących surowce ilaste pozostałe. Zaległości wynoszą tu aż 92,5%. Pomimo zgłoszenia przez Prezesa Zarządu NFOŚiGW tytułów egzekucyjnych na kwotę 39,8 tys. zł, urzędy skarbowe nie wyegzekwowały żadnych opłat.

Opłaty eksploatacyjne za nielegalną działalność wydobywczą bez koncesji są ustalane w drodze decyzji przez starostów. W analizowanym okresie opłaty te wyniosły 1,93 mln zł. W tym największe opłaty ustalono za nielegal-

ne wydobywanie surowców ilastych, stanowiły one ponad 92% (1,77 mln zł, z czego 1,72 mln zł dla jednego przedsiębiorcy), 6% (0,11 mln zł) stanowiły opłaty za nielegalne wydobywanie dolomitów, a 2% (0,05 mln zł) opłaty za nielegalne wydobywanie piasków i żwirów. Dokonane wpłaty stanowiły niecałe 19% należnych kwot. Udzielenie pomocy publicznej zmniejszyło istotnie zaległości z 81% do 10% ustalonych opłat. Pozostała zaległość to kwota 195 tys. zł.

Pomoc publiczna w spłacie opłat eksploatacyjnych należnych NFOŚiGW. Do NFOŚiGW, jako wierzyciela opłat eksploatacyjnych, w okresie od I kwartału 2002 r. do I kwartału 2004 r. wpłynęło łącznie 140 wniosków o udzielenie ulg w spłacie opłaty eksploatacyjnej. Wnioski te dotyczyły w głównej mierze opłat eksploatacyjnych za wydobywanie kopalin, dla których organami koncesyjnymi są wojewodowie. Prezes Zarządu NFOŚiGW wydał 137 decyzji umarzających postępowania lub odmawiających udzielenia ulg, a także 3 decyzje, w których udzielił przedsiębiorcom pomocy publicznej. Udzielona przez Prezesa Zarządu NFOŚiGW pomoc publiczna dotyczyła:

- umorzenia opłaty eksploatacyjnej w wysokości 118 zł (ulga dla przedsiębiorcy eksploatującego piaski i żwiry);
- odroczenia terminu płatności opłaty eksploatacyjnej w wysokości 13 284 zł (ulga dla przedsiębiorców eksploatujących dolomity oraz iły).

Z kolei do Ministra Środowiska — organu II instancji wobec decyzji wydawanych przez Prezesa Zarządu NFOŚiGW — wpłynęły łącznie 32 odwołania w sprawie opłat należnych za okres od I kwartału 2002 r. do I kwartału 2004 r. Minister Środowiska wydał 23 decyzje utrzymujące w mocy decyzje Prezesa Zarządu NFOŚiGW, jedną decyzję umarzającą postępowanie odwoławcze oraz 8 decyzji

uchylających decyzje organu I instancji, udzielające przedsiębiorcom pomocy publicznej. Udzielona przez Ministra Środowiska pomoc dotyczyła:

- umorzenia opłaty eksploatacyjnej w wysokości 1 433 398 zł (ulga dla przedsiębiorcy eksploatującego surowce ilaste);
- rozłożenia na raty opłaty eksploatacyjnej w wysokości 1 870 774 zł (w tym: ulga dla przedsiębiorców eksploatujących węgiel kamienny — 1 360 477 zł, ulga dla przedsiębiorcy eksploatującego torf — 10 875 zł, ulga dla przedsiębiorcy eksploatującego dolomity — 67 059 zł, ulga dla przedsiębiorcy eksploatującego piaski i żwiry — 6 369 zł oraz ulga dla przedsiębiorców eksploatujących surowce ilaste — 425 994 zł).

W tabeli 5 przedstawiono wielkości opłat eksploatacyjnych należnych NFOŚiGW, wyodrębnionych według kompetencji organu koncesyjnego oraz takich kryteriów, jak terminowość wpłat, opóźnienie w realizacji wpłat, wielkość umorzeń itp. Pod względem terminowości najlepiej są realizowane wpłaty za wydobycie kopalin, dla których organem koncesyjnym jest minister (wpłaty dokonane w terminie stanowią ponad 80%). Im niższy szczebel władzy, tym dramatyczniej spada udział wpłat dokonanych w terminie (28% w przypadku kopalin, dla których organem koncesyjnym jest starosta). Taką samą tendencję można zaobserwować w wielkości zaległości opłat — najmniejsze „w kopalinach ministra”, największe „w kopalinach starosty” (tab. 5).

Trzeba podkreślić, że w strukturze należnych opłat eksploatacyjnych dominującą rolę odgrywiają opłaty za wydobycie kopalin, dla których organem koncesyjnym jest Minister Środowiska, czyli kopaliny podstawowe (ryc. 1). Oczywiście, wynika to ze skali prowadzonego wydobycia

Tab. 5. Wysokość i struktura opłat eksploatacyjnych należnych NFOŚiGW wg kompetencji organów koncesyjnych oraz harmonogramu wpłat

Table 5. Amount and structure of exploitation fees due National Fund according to responsibility of license authorities and timing of payment

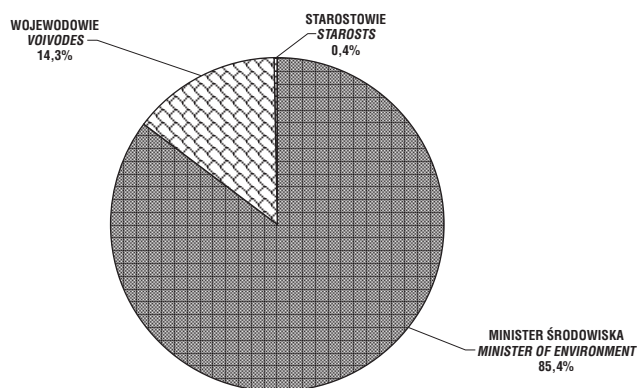
Opłata eksploatacyjna <i>Exploitation fee</i>	Opłata eksploatacyjna za wydobywanie kopalin będących w gestii poszczególnych organów koncesyjnych <i>Exploitation fee determined by authorities according to their responsibility</i>								Opłata za działalność nielegalną <i>Fines for illegal activity</i>	
	Minister Środowiska <i>Minister of Environment</i>		Wojewodowie <i>Province governors</i>		Starostowie <i>County administrators</i>		Razem <i>Total</i>		Starostowie <i>County administrators</i>	
	(tys. zł)	%	(tys. zł)	%	(tys. zł)	%	(tys. zł)	%	(tys. zł)	%
Opłata ustalona <i>Determined fee</i>	341 041	100	64 695	100	4 170	100	409 906	100	1 928	100
Opłata wpłacona: <i>Realized fee</i>	296 261	86,9	56 800	87,8	1 795	43,0	354 857	86,6	355	18,4
a. w terminie <i>in time</i>	274 735	80,6	45 889	70,9	1 174	28,1	321 798	78,5	8	0,4
b. po terminie <i>after time</i>	21 526	6,3	10 911	16,9	621	14,9	33 059	8,1	347	18,0
Egzekucja <i>Execution</i>	—	—	264	0,4	—	—	264	0,1	—	—
Raty <i>Instalments</i>	1 158	0,3	146	0,2	—	—	1 304	0,3	344	17,8
Opłata umorzona <i>Extinguished fees</i>	44 382	13,0	—	—	—	—	44 382	10,8	1 378	71,5
Zaległość <i>Amount due</i>	398	0,1	7 895	12,2	2 375	57,0	10 667	2,6	195	10,1

oraz wyższych stawek opłaty eksploatacyjnej za wydobycie kopalin podstawowych niż kopalin pospolitych i „lokalnych”. W strukturze zaległych opłat eksploatacyjnych, należnych NFOŚiGW, przodują wojewodowie jako organy koncesyjne — należności te stanowią ponad 70% wszystkich zaległości (ryc. 2).

Należy podkreślić, że w ogólnej wielkości opłat eksploatacyjnych wpłaconych NFOŚiGW największy udział ma górnictwo węgla kamiennego i brunatnego — razem ponad 48% (ryc. 3). Oddaje to wiernie strukturę produkcji najważniejszych surowców mineralnych w Polsce i jednocześnie pokazuje, ile potencjalnych możliwości tkwi w rozwoju wydobycia surowców skalnych (do produkcji materiałów budowlanych, kamieni dekoracyjnych).

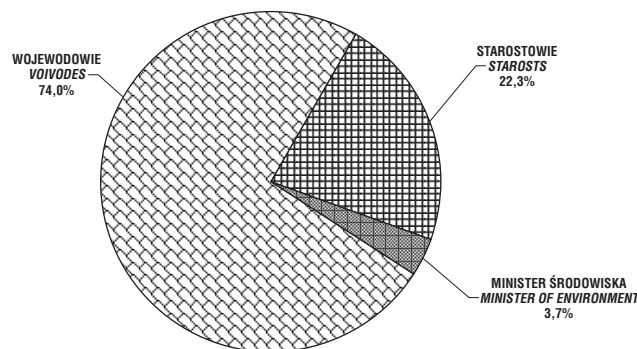
Opłata eksploatacyjna jest jednym z ekonomicznych instrumentów zarządzania środowiskiem naturalnym (dotyczy procesu wydobywania kopalin) i spełnia wiele ważnych funkcji (ryc. 4; Szamałek, 2002, 2003b; Szamałek i in., 2003). Ze względu na zadania Ministra Środowiska w zakresie poszukiwania i rozpoznania budowy geologicznej kraju oraz dokumentowania zasobów złóż najważniejsza jest chyba funkcja restytucyjna. Od 10 lat nakłady na zadania geologiczne finansowane są przede wszystkim z funduszu geologicznego NFOŚiGW, a jedynie uzupełniająco z budżetu państwa (Szamałek, 2003a, 2005). Wyższe wpływy za wydobywanie kopalin umożliwiają efektywniejsze wykonywanie prac, prowadzące w konsekwencji do zagospodarowywania nowych złóż kopalin, co wiązać się będzie z uiszczaniem opłat eksploatacyjnych.

Wśród innych funkcji opłaty eksploatacyjnej ważną rolę spełnia na pewno funkcja kompensacyjna, która umożliwia gminom górniczym uzyskanie istotnych dochodów (tab. 3–4), pozwalających gminom na znaczne nakłady inwestycyjne w infrastrukturę czy ochronę środowiska. Katalog funkcji spełnianych przez opłatę eksploatacyjną jest znacznie szerszy i większość z nich stymuluje przedsiębiorców do racjonalnej gospodarki kopaliniami oraz przestrzegania prawa geologicznego i górniczego. Mimo znaczącego uproszczenia naliczania, pobierania i egzekwowania należności z tytułu wydobycia kopalin (opłata eksploatacyjna), które wprowadziła nowela pgg w 2001 r., nadal nie jest rozwiązany istotny problem powodów zróżnicowania opłaty eksploatacyjnej w stosunku do różnych rodzajów kopalin. Prawem zwyczajowo przyjęło się uważać niektóre kopaliny za „ważniejsze” i „cenniejsze” od innych. Zróżnicowanie stawek opłaty eksploatacyjnej jest przedmiotem kontrowersji merytorycznych. Zdaniem autora, należy się przede wszystkim lepiej zastanowić nad istotą opłaty eksploatacyjnej. Otóż powstaje ona wyłącznie z tytułu eksploatacji (co oddaje znakomicie sama nazwa — opłata eksploatacyjna). Zatem nie jest naliczana za to, jaką kopalinię przedsiębiorca wydobywa, tylko dlatego, że ją wydobywa. W noweli pgg z 2001 r. słusznie zmieniono sposób naliczania opłaty eksploatacyjnej i zrezygnowano z iloczynu wielkości wydobycia, stawki i ceny sprzedaży. Jednak pozostawienie zróżnicowania stawek opłaty eksploatacyjnej (obowiązuje 58 stawek dla różnych kopalin) w dalszym ciągu (być może nieświadomie) wiąże opłatę eksploatacyjną z wartością (ceną) kopaliny. Pogłębionej dyskusji wymaga zatem postulat zgłaszany już przez Szamałkę (Szamałek, 2001), że opłatę eksploatacyjną należy naliczać w trzech kategoriach stawki opłaty.

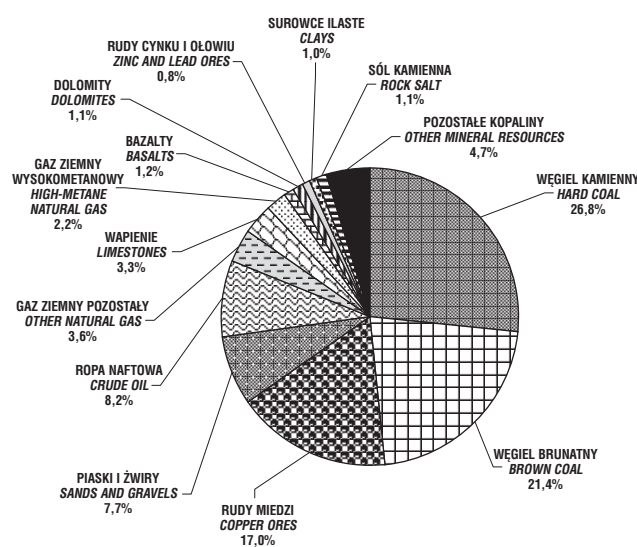
Ryc. 1. Struktura opłat eksploatacyjnych za wydobycie kopalin według kompetencji organów koncesyjnych (wpłaty na konto NFOŚiGW wyniosły 354,86 mln zł)

Fig. 1. The structure of exploitation fees according to responsibility of license authorities (payment for National Fund 354.86 million PLN)

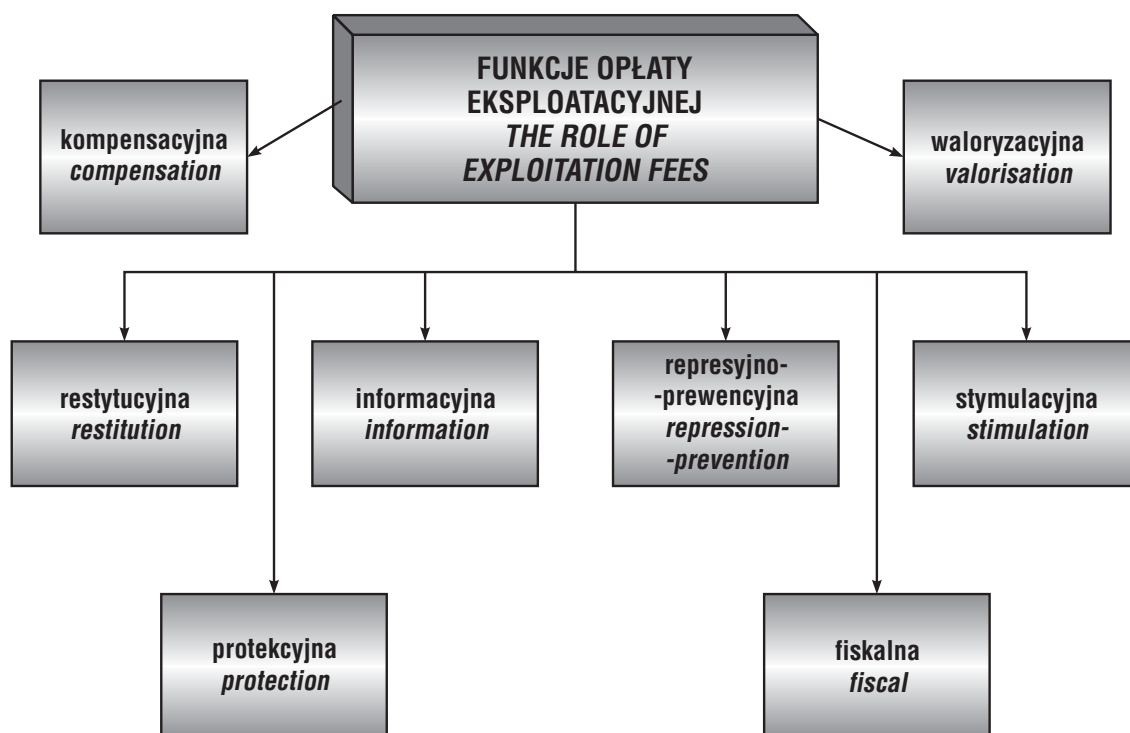
Ryc. 2. Struktura opłat eksploatacyjnych zaległych NFOŚiGW (10,66 mln zł) za kopaliny będące w kompetencji poszczególnych organów koncesyjnych

Fig. 2. The structure of overdue exploitation fees (10.66 million PLN) for the National Fund according to responsibility of license authorities

Ryc. 3. Struktura opłat eksploatacyjnych wpłaconych do NFOŚiGW (354,86 mln zł) w okresie 10 kwartałów (w latach 2002–2004) za wydobycie poszczególnych rodzajów kopalin

Fig. 3. The structure of realized exploitation fees for the National Fund (354.86 million PLN) during ten quarters (2002–2004) according to types of raw material, country wide

Ryc. 4. Funkcje opłaty eksploatacyjnej (Szamałek, 2002)
Fig. 4. The role of exploitation fees (Szamałek, 2002)

Pierwsza propozycja opiera się na istniejącym i potwierdzonym w prawie geologicznym i górnictwie podziale na kopaliny podstawowe, pospolite i tzw. pospolite-lokalne (w kompetencji starosty jako organu koncesyjnego). Gdyby przyjąć, że podział ten jest logiczny i potrzebny do dalszego utrzymania, to można zaproponować wprowadzenie trzech stawek opłaty eksploatacyjnej (po jednej dla kopaliny podstawowych, pospolitych i „lokalnych”). Przedmiotem studiów winno być określenie właściwego poziomu w zł dla każdej z grup, tak, aby wspomniana funkcja restytucyjna opłaty (prowadzenie prac geologicznych w celu odtworzenia bazy zasobów kopaliny) nie uległa zatarciu czy osłabieniu. Mówiąc wprost, chodzi o to, aby w przyszłym systemie suma wpłat dla NFOŚiGW oraz gmin nie była niższa od aktualnie otrzymywanych.

Przyjęcie tej propozycji utwierdzałoby również dotychczasowy system, wiążący opłatę eksploatacyjną z „ważnością” kopaliny. Tymczasem, jak już wspomniano, istotny jest fakt wydobywania kopaliny i powstawania w związku z tym kosztu zewnętrznego. Ważniejsze jest więc wyodrębnienie kryterium szkodliwości dla środowiska i wielkości powstającego kosztu zewnętrznego. Kryterium tym jest rodzaj prowadzonej działalności wydobywczej. Wydobywanie można prowadzić trzema metodami:

- eksploatacja podziemna;
- eksploatacja odkrywkowa;
- eksploatacja otworowa.

Istotne jest zatem określenie wielkości ingerencji w środowisko każdej z tych metod wydobywania i przypisanie jej określonej stawki opłaty eksploatacyjnej. Naliczanie opłaty byłoby wówczas jeszcze prostsze. Również w tym przypadku ważne byłoby zachowanie przyszłych wielkości opłaty eksploatacyjnej, wpłacanej NFOŚiGW oraz gminom, na dotychczasowym poziomie.

Podsumowanie

Okres obowiązywania przez 10 kwartałów (2002–2004) nowego systemu naliczania opłaty eksploatacyjnej pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

1) Zauważalne jest zwiększenie wysokości wpływów z tytułu opłat eksploatacyjnych.

2) Skutecznie wyeliminowano uznaniowość organów w podejmowaniu decyzji o stosowaniu ulgi w opłacie eksploatacyjnej; zmniejszono liczbę decyzji administracyjnych, ustalających opłaty eksploatacyjne, oraz ograniczono liczbę sporów sądowych. Zwiększa się wiarygodność planowania wysokości sumy opłat eksploatacyjnych, które będą do dyspozycji Ministra Środowiska z funduszu geologicznego NFOŚiGW w kolejnym roku.

3) Z obowiązku uiszczania opłat eksploatacyjnych najlepiej wywiązują się przedsiębiorcy, dla których organem koncesyjnym jest Minister Środowiska, w niezadowalający sposób przedsiębiorcy, dla których organami koncesyjnymi są wojewodowie, najgorzej zaś — przedsiębiorcy wydobywający kopaliny na podstawie koncesji starostów. Dużo zastrzeżeń (co do trybu, sposobu i wysokości) budzą podwyższone opłaty eksploatacyjne, ustalane przez starostów za nielegalną działalność bez koncesji.

4) W starym i nowym systemie podobna jest liczba decyzji o udzieleniu ulg w spłacie opłaty eksploatacyjnej (na podstawie przepisów *Ordynacji podatkowej* (Ustawa, 1997)). Obecnie wierzyciele opłaty eksploatacyjnej pełnią rolę organów podatkowych, co prowadzi do przesunięcia obowiązków związanych z prowadzeniem postępowań i wydawaniem decyzji z organów koncesyjnych na NFOŚiGW oraz gminy.

5) Ustawowe oddłużenie kopalń węgla kamiennego w zakresie opłat eksploatacyjnych należnych NFOŚiGW spowodowało terminowe rozliczanie całego sektora górnictwa węgla kamiennego, co znacznie zwiększyło wysokość

otrzymywanych przez NFOŚiGW oraz gminy opłat eksploatacyjnych.

6) W analizowanym okresie nastąpił wzrost wpływów z tytułu opłaty eksploatacyjnej za wydobycie kopalin, dla których Minister Środowiska jest organem koncesyjnym. W 2003 r. w porównaniu do 2002 r. wzrost ten wyniósł 38% dla wpłat należnych NFOŚiGW i 36% w przypadku wpłat należnych gminom. W 2004 roku zakłada się zwiększenie opłat dla NFOŚiGW o około 10% oraz dla gmin o około 9% w porównaniu z rokiem 2003. Stopień i skala dokonywanych wpłat pozwalają na pozytywną ocenę funkcjonowania obecnego systemu opłat w zakresie kopalin, dla których organem koncesyjnym jest Minister Środowiska.

7) Efektem wzrostu uiszczania opłat eksploatacyjnych jest zmniejszona liczba decyzji kontrolnych, wydawanych przez Ministra Środowiska w I instancji (na skutek poprawy rzetelności informacji przysyłanych przez przedsiębiorców, dla których organem koncesyjnym jest Minister Środowiska). Warto jednak zauważyć, że w gestii Ministra Środowiska znajdują się kopaliny eksploatowane przez wielkie przedsiębiorstwa, będące głównie spółkami Skarbu Państwa. W gestii wojewodów znajdują się kopaliny eksploatowane przez przedsiębiorców o zróżnicowanej formie własnościowej i organizacyjnej (przewaga spółek nad osobami fizycznymi), natomiast starostowie nadzorują w przeważającej większości wydobywanie prowadzone przez osoby fizyczne. Rzetelność informacji przysyłanych przez przedsiębiorców, wobec których organami koncesyjnymi są wojewodowie i starostowie, nie jest zadowalająca (informacje są niekompletne i zawierają różne uchybienia). Problemy te są wywołane m.in. większą różnorodnością wydobywanych kopalin będących w gestii wojewodów w porównaniu do rodzajów kopalin będących w gestii Ministra Środowiska.

8) W ocenie wierzycieli opłat eksploatacyjnych długi okres postępowań w sprawie ustalenia opłat przez wojewodów i starostów uniemożliwia im prowadzenie postępowań podatkowych oraz egzekucyjnych.

9) Obniżenie w 2004 r. stawek za kopaliny lecznicze spowodowało, że więcej uzdrowisk zaczęło uiszczać tę opłatę. Ponadto obniżenie w 2004 r. stawek za piaski i żwiry oraz surowce ilaste pozostałe powinno znacznie zwiększyć stopień regulowania opłaty eksploatacyjnej w porównaniu do lat 2002–2003. Natomiast, z uwagi na podwyższenie w 2004 r. stawek opłat za kopaliny energetyczne oraz rudy metali, w skali całego kraju winien nastąpić wzrost opłat eksploatacyjnych, otrzymywanych przez NFOŚiGW i gminy.

10) Istotne byłoby podjęcie studiów nad możliwością zmiany zasady wyodrębniania grup kopalin i odpowiadających im stawek opłaty eksploatacyjnej oraz nad możliwością wprowadzenia podziału na kopaliny wydobywane systemem podziemnym, otworowym i odkrywkowym (wraz z ustaleniem stosownych stawek opłaty eksploatacyjnej).

11) Pożądana jest analiza, czy należy utrzymać wydzielenie dotychczasowych 58 stawek opłaty eksploatacyjnej, czy też wprowadzić odrębne (ale jednolite) stawki dla każdej z grup kopalin, tj. podstawowych, pospolitych i „lokalnych”.

12) W celu dalszego doskonalenia systemu opłat w noweli ustawy *Prawo geologiczne i górnicze* (przyjętej przez sejm) przewidziano obowiązek składania przez

przedsiębiorców dodatkowej informacji dotyczącej opłaty eksploatacyjnej. Przepis ten odnosi się do wykonywanego obmiaru złoża w związku ze sporządzeniem operatu ewidencyjnego i usuwa dotychczasowe niejednoznaczności, związane z korygowaniem wysokości ustalonej opłaty eksploatacyjnej. Ponadto w noweli wprowadzono przepis zakazujący wydobywania kopalin, prowadzonego w innej formie niż działalność gospodarcza, w tym na własne potrzeby, co ma przeciwdziałać nielegalnemu wydobywaniu kopalin. Projektowane zmiany winny zwiększyć wpływy do NFOŚiGW oraz gmin, a także usprawnić działania właściwych organów ustalających opłaty.

Pragnę serdecznie podziękować pracownikom Departamentu Geologii i Koncesji Geologicznych Ministerstwa Środowiska za przygotowanie zestawień zbiorczych wielkości opłat eksploatacyjnych.

Literatura

- FIEDOR B., CZAJA S., GRACZYK A. & JAKUBCZYK Z. (red.) 2002 — Podstawy ekonomii środowiska i zasobów naturalnych. Wyd. C.H. Beck.
- JEZIERSKI H.J. 1999 — Koncepcja naliczania opłat eksploatacyjnych. *Prz. Geol.*, 47: 10–11.
- Rozporządzenie** Ministra Środowiska z dnia 3 grudnia 2001 r. w sprawie wzorów druków informacji dotyczącej opłaty eksploatacyjnej za wydobytą kopalinę. *Dz. U.* Nr 153, poz. 1773.
- Rozporządzenie** Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2001 r. w sprawie stawek opłaty eksploatacyjnej. *Dz. U.* Nr 153 poz. 1746 ze zm.
- Rozporządzenia** Rady Ministrów z dnia 27 października 2003 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie stawek opłat eksploatacyjnych. *Dz. U.* Nr 185, poz. 1804.
- SMAKOWSKI T. 1999a — Inna koncepcja ustalania opłat eksploatacyjnych. *Prz. Geol.*, 47: 618–620.
- SMAKOWSKI T. 1999b — Jak wymierzać opłatę eksploatacyjną? Materiały IX Międzynarodowej Konferencji Aktualia i Perspektywy Gospodarki Surowcami Mineralnymi, Ryto 1999. IGSMiE PAN.
- SZAMAŁEK K. 1999 — Opinia o projekcie ustawy o zmianie ustawy *Prawo geologiczne i górnicze* wraz z projektami podstawowych aktów wykonawczych, przygotowana dla Biura Studiów Sejmu. Arch. Biura Studiów i Analiz Sejmu RP.
- SZAMAŁEK K. 2001 — Studium opłaty eksploatacyjnej w gospodarce złożem kopaliny. *Wyd. Naukowe Scholar, Warszawa*, 130.
- SZAMAŁEK K. 2002 — O potrzebie definicji kopaliny. *Górn. Odkryw.*, 2–3: 5–6.
- SZAMAŁEK K. 2002 — Funkcje opłaty eksploatacyjnej. *Mat. XII Konferencji Aktualia i Perspektywy Gospodarki Surowcami Mineralnymi. Świeradów Zdrój*, 26–28 czerwca 2002. IGSMiE PAN, 273–282.
- SZAMAŁEK K. 2003a — Finansowanie zadań geologicznych w latach 2001–2003. *Prz. Geol.*, 51: 706.
- SZAMAŁEK K. 2003b — Gospodarcza funkcja opłat eksploatacyjnych. *Prz. Geol.*, 51: 442.
- SZAMAŁEK K. 2005 — Finansowanie zadań geologicznych. *Prz. Geol.*, 53: 2.
- SZAMAŁEK K. & JĘDRZEJEWSKA A. 2000 — Analiza funkcjonowania systemu opłat eksploatacyjnych. *Prz. Geol.*, 48: 392–395.
- SZAMAŁEK K., JĘDRZEJEWSKA A. & WIŚNIEWSKI W. 2003 — Zmiana funkcji opłaty eksploatacyjnej w prawie geologicznym i górniczym. *Górn. Odkryw.*, 6: 9–12.
- Ustawa** z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. *Dz. U.* z 2002 r. Nr 110, poz. 968 ze zm.
- Ustawa** z dnia 4 lutego 1994 r. — *Prawo geologiczne i górnicze*. *Dz. U.* Nr 27, poz. 96 ze zm.
- Ustawa** z dnia 29 sierpnia 1997 r. — *Ordynacja podatkowa*. *Dz. U.* Nr 137, poz. 926 ze zm.
- Ustawa** z dnia 26 listopada 1998 r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz o szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych. *Dz. U.* Nr 162, poz. 162 ze zm.
- Ustawa** z dnia 27 kwietnia 2001 r. — *Prawo ochrony środowiska*. *Dz. U.* Nr 62, poz. 627 ze zm.
- Ustawa** z dnia 13 listopada 2003 r. (a) o dochodach jednostek samorządu terytorialnego. *Dz. U.* Nr 203, poz. 1966.
- Ustawa** z dnia 28 listopada 2003 r. (b) o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003–2006. *Dz. U.* Nr 210, poz. 2037.